

DE WERELD VAN

*Jolijn Santegoeds,
tegen de isoleercellen*

"Opsluiten
is geen zorg"

Jolijn Santegoeds voert permanent actie tegen het Nederlandse isoleerbeleid. Als geen ander kent ze de gevolgen van eenzame opsluiting. "Ik moet deze strijd voeren. Isoleren is mensonterend."

Laatst was ze nog bij minister Klink van Volksgezondheid. Ze heeft hem bijgepraat over alle bezwaren tegen isoleren. "Hij zag me na een openbare hoorzitting in de Tweede Kamer op het perron staan. Ik had nooit verwacht dat hij me zou aanspreken en uitnodigen. Het was een goed gesprek, vertelt Jolijn Santegoeds (31). "Omdat ik uit de discussie bleef, ontstond er een prettige sfeer. Hij luisterde echt."

De woning van Jolijn Santegoeds, gelegen in een oude Eindhovense Philipswijk, is tegelijk het kloppend hart van de Actiegroep Tekeer tegen de Isoleer en de stichting Mind Rights. Posters aan de wanden. Overal liggen flyers, paperassen en foldermateriaal. In 2002 richtte ze de actiegroep op. Doel: zorgen dat het isoleren van mensen in psychiatrische instellingen wordt verboden. Isoleren is niet alleen schadelijk en mensonterend, maar ook in strijd met de mensenrechten, zegt ze. Jaarlijks worden er zo'n 5.000 mensen gesepareerd. De periode varieert van enkele uren tot dagen, weken of zelfs maanden. Nederland is koploper in Europa als het om isoleren gaat.

Santegoeds: "Er vallen gemiddeld tien doden per jaar in en rond een isoleercel. Daar hoor je niemand over."

Doodongelukkig

Als Jolijn Santegoeds het over isoleercellen heeft en de meer humane alternatieven propageert, weet ze waarover ze praat. "Ik moet deze strijd voeren", benadrukt ze. "Ik kan niet anders. Bovendien is het goed voor mijn eigen verwerking."

Op de middelbare school, in 5 VWO, 16 jaar oud, deed Jolijn Santegoeds haar eerste zelfmoordpoging. Daarna zouden er nog vele volgen. "Ik wilde mijn omgeving niet tot last zijn. Het was beter als ik er niet meer zou zijn", verklaart ze. Tijdens de middelbare schoolperiode was het steeds slechter met Jolijn gegaan. Ze zonderde zich af. Was doodongelukkig en bang om gek te worden. Na de eerste zelfmoordpoging belandde ze op de gesloten afdeling van een psychiatrische instelling voor volwassenen. Santegoeds had meegemaakt dat haar moeder een aantal keren gedwongen was opgenomen. Dan kwam de ambulance en werd ze in psychotische toestand op

de brancard vastgebonden en platgespoten. Dat beeld stond als kind op haar netvlies. "Mijn moeder is een lief en zachtaardig mens. Ik begreep niet waarom ze zo ruw met haar omgingen. Het heeft mijn beeld van de hulpverlening bepaald."

Doodsbang was ze toen ze voor het eerst in een isoleercel werd opgesloten. Ze durfde geen geluid te maken. Wist niet wat er zou gaan gebeuren. Het was haar eerste kennismaking met een scheurhemd en een kale cel. Nog steeds kan ze niet begrijpen waarom het personeel haar afzonderde, in plaats van contact met haar te maken. Onmacht en een cultuurprobleem, analyseert Sante-goeds achteraf.

Die eerste separatie was het begin van een gruwelijke spiraal, zoals Jolijn het omschrijft. "Ik wilde alleen maar weg, vluchten, ontsnappen en nooit meer opgesloten worden. Ik had niets meer te verliezen." Een periode van zelfmoordpogingen en wegloopacties brak aan. De isoleerperiodes varieerden van dagen, weken tot maanden. Vastbinden, visiteren, platspuiten; alles heeft ze meegemaakt. "In een politiecel heb je meer rechten",

merkt ze op. Van behandeling is het in de twee jaar dat ze in verschillende instellingen zat, nauwelijks gekomen. Ze had het stigma dat ze niet te vertrouwen was, omdat ze dood wilde.

"Separeren heeft niets met behandelen te maken", verklaart Sante-goeds nuchter. Mensen afzonderen is doedelijk. Het maakt je kapot." Cynisch: "De directeur van de instelling Reinier van Arkel heeft me later nog wel uitgenodigd om te komen praten over een 'genoegdoening'. Hij "betreurt" het verleden, maar hij weigert me een schadevergoeding te betalen. Wel aan mijn stichting, maar die 5.000 euro heb ik geweigerd. Ik ben beschadigd, niet mijn stichting."

Heilzame periode

Op haar negentiende liep Sante-goeds weg uit de kliniek in Eindhoven, waar ze na Reinier van Arkel zat. Over het personeel daar spreekt ze met waardering. Ze werd er, in tegenstelling tot Vught, als mens behandeld. Ze gaven haar meer vrijheden en isoleren was niet aan de orde van de dag. Toch vocht ze met succes de rechterlijke machtiging die haar gedwongen opname al die jaren mogelijk maakte, aan.

Er brak een harde, maar heilzame periode aan. "Ik leefde op straat, was vrij. Door te blowen voelde ik me minder depressief. En de dak- en thuislozen behandelden me als volwaardig mens." Op straat bloeide Jolijn Sante-goeds langzaam op. Als ze vertelt hoe de natuur haar opbeurde, krijgt haar gezicht een zachte uitdrukking. "De natuur heeft balans, er is harmonie. De kracht van de zon heeft me doen overleven. Buiten kon ik eindelijk mezelf zijn."

Na van '97 tot '99 op straat te hebben geleefd, verlangde Sante-goeds naar zingeving. "Ik was beter", vertelt ze. Peilsnel haalde ze het Havodiploma en studeerde erna af als milieu-ingenieur. Vanaf die periode ging ze zich inzetten om het Nederlandse isoleerbeleid te veranderen. Daartoe richtte ze in 2002 de Actiegroep Tekeer tegen de Isoleer op en in 2006 de Stichting Mind Rights. "Het onderwerp staat nu wel op de agenda", zegt ze niet zonder trots. "En de algemene beeldvorming kantelt. De maatschappij snapt volgens mij inmiddels dat isoleren mensonterend is; nu de hulpverlening nog."

Boksbal

Als je Jolijn Santegoeds vraagt of een verbod op isoleren binnen handbereik ligt, aarzelt ze even. "Isoleren is altijd een gemakkelijk middel geweest om van lastige cliënten af te komen, lastige situaties te beheersen. Een prikkelarme omgeving zonder enig contact zou goed en rustgevend zijn voor de cliënt. Niets is minder waar. Dat geldt ook voor afkoelruimtes, time-outkamers en angerrooms. Onzin. De zorg gaat zich nu realiseren dat je angstige of onrustige patiënten misschien ook op een andere manier kunt benaderen. Praat met iemand,

---

"Isoleren is
mensonterend"

---

maak een wandeling, ga hardlopen, hang een boksbal op, bel familie of vrienden of bestel een pizza. Er zijn zoveel manieren om iemand te kalmeren en beter te stemmen. Een zogenaamde dreigende situatie komt niet uit de lucht vallen, maar bouwt zich op. Verpleegkundigen moeten getraind worden, die signalen in een eerder stadium op te pikken. Opsluiten is geen zorg. Er zijn zoveel alternatieven voor het separeren van mensen." Santegoeds veert op: "Koste wat kost moeten we voorkomen dat sluiting van isoleercellen leidt tot meer medicijnen, een veelvuldig platspuiten van mensen."

Eigen Kracht Conferenties

Via het project Dwang en Drang streeft GGZ Nederland ernaar het aantal isoleercellen jaarlijks met 10 procent te verminderen. Volgens Santegoeds een begin. Binnen haar vrijwilligerswerk voor het cliëntenbelangenbureau GGZ Eindhoven zit ze in de werkgroep Dwang en Drang. De werkgroep bestaat uit cliënten en ervaringsdeskundigen, waarvan sommigen een verpleegkundige achtergrond hebben, en een verpleegkundige ondersteuner.

Santegoeds zegt veel heil te zien in de zogeheten EigenKracht Conferenties. Bij dit model, ontstaan in de ouderenzorg, ligt de nadruk op wat wél mogelijk is, waar de kansen liggen. Het doet in crisissituaties een appèl op de omgeving. Door een beroep te doen op het sociaal netwerk rond de cliënt, kunnen problemen of situaties vaak op een eenvoudige manier worden opgelost. Jolijn Santegoeds maakte dankbaar gebruik van haar technische opleiding en vertaalde dit model naar de psychiatrie. "Ik heb een heel planmatig kwaliteitszorgsysteem beschreven, op basis van het EigenKrachtmodel, dat dient als een overleginstrument. Het doel is tot andere oplossingen te komen dan een gedwongen opname. Als het EigenKrachtmodel in de plaats komt van de wet die de bijzondere (gedwongen) opname in psychiatrische ziekenhuizen regelt, biedt dat heel veel kansen. Praten is nu eenmaal beter dan opsluiten."

Jolijn Santegoeds: "Ik zie veel in de Eigen Kracht Conferenties. Bij dit model, ontstaan in de ouderenzorg, ligt de nadruk op wat wél mogelijk is. Het doet in crisissituaties een appèl op het sociale netwerk rond de cliënt."
